СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVII. Ч. 232. Джерзі Ситі, Н. Дж., пятниця, 6-го жовтня 1939. No. 232. Jersey City, N. J., Friday, October 6, 1939. VOL. XLVII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

НАСТУП НА КОМУНІСТИЧНУ ЯЗВУ

НЮ ЙОРК. — Американська Партія Праці в Ню Йорку, що то довший час, до союзу Сталіна з Гітлером, симпатизувала з комунізмом, а навіть мала в собі чимало комуністів на провідних становищах, тепер взялася енергійно до вичищення своєї організації з цеї комуністичної язви. На своїх загальних зборах у Менгетен Сентер та партія по довгій і гарячій дискусії ухвалила резолюцію, яка таврує комуністів як „зрадників робітничого руху, ворогів демократії і приятелів диктатури"; а союз Сталіна з Гітлером натавровано „червона і брунатна диктатура". Всяку згадку про Гітлера і Сталіна на тім мітінгу приявні зустрічали неприхильними вигуками. Також вороже ставились приявні до всіх приявних комуністів, що пробували обороняти Совети і що виступали проти резолюції. Перед самим голосуванням секретар партії, Елекс Ровз, висказав надію, що всі будуть голосувати за резолюцію, а також заявив, що всі ті, які будуть голосувати проти резолюції, не будуть уважатись членами партії.

ДАЄС ПРО КОМУНІСТИЧНУ НЕБЕЗПЕКУ.

ШІКАҐО. — Конгресмен Даєс, голова комітету дослідів неамериканських активностей, заявив, що в Шікаґу підчас ревізій у фашистівських, націстичних і комуністичних організаціях його аґентам удалося знайти дуже важні документи, що тяжко обвинувачують деяких дуже високопоставлених людей. Головно вдалось розкрити комуністів, що в адміністраційній системі „нового розділу" займали високі ключеві становища, на яких готовились виконати свої завдання для комунізму в часі задуманого перевороту. Даєс говорив, що ці люди це „не маленькі собі рибки", але великі особи; а свої знахідки означав як „найважніші, дотепер відкриті". Націстичним групам Даєс закидав, що на випадок війни вони готовляться в Америці до саботажів.

ДАЛЬША ДЕБАТА НАД ЕМБАРҐОМ.

ВАШИНҐТОН. — По двобою між сенатором Питманом і сенатором Борою над справою ембарґа й невтральностевого закону наступив черговий двобій між сенатором Конелієм і Венденберґом. Перший був за те, щоб ембарґо знести й змінити теперішній невтральностевий закон, а другий був за те, щоб його задержати. Перший говорив, що „ембарґо" кривдить деякі держави й „сто разів збільшує можливість війни", другий заперечував цей питав, пощо було його ухвалювати, коли тепер воно ще більше загрожує війною? Далі також казав, що ембарґо це символ, який дає запоруку, що американський уряд не хоче йти до війни. Коли усунути цей символ, мимоволі повстане підозріння серед людей, що Америка преться до війни.

МІСІЯ ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА ДО ЕВРОПИ.

НЮ ЙОРК. — До Европи виїхала місія Червоного Хреста, зложена з чотирьох осіб, яка має переглянути краї, навіщені війною, в першу чергу Польщу, щоб її людності принести гуманітарну поміч. Та поміч буде зорґанізована на той сам лад, що була в часі попередньої війни, зорґанізована Гербертом Гувером.

СОВЄТИ ЗБІЛЬШУЮТЬ ЗАКУПИ В АМЕРИЦІ.

ВАШИНҐТОН. — Совєтський представник в Америці заявив, що в наступнім році Совєти задумують значно збільшити свої закупи в Америці. Закупи мають подвоїтись. Догадуються, що свої закупи Совєти збільшують в Америці тому, що Німеччина не годна тепер, внаслідок війни, доставити їм потрібних машин і інших фабричних продуктів. Та виринає питання, яким шляхом ті продукти Совєти собі привезуть додому. Є три шляхи, всі з трудношами: один через Балтійське море, до якого вступ стереже англійська фльота; другий шлях через Середземне море і Дарданелі; вступ до Середземного моря в Ґібральтарі також стереже англійська фльота, а в Дарданелях турецька; третій шлях це через Північне море; але воно вже за кілька тижнів замерзне.

ГОЛ ЗАКЛИКАЄ КОРАБЛІ УНИКАТИ ВОЮЮЧИХ СМУГ.

ВАШИНҐТОН. — Секретар Гол видав заклик до американських корабельних ліній, щоб вони не пускали своїх кораблів на воєнні морські смуги, зокрема до портів котрихнебудь воюючих країв. Бо, як заповідав Гол, правдоподібно в найближчім часі розпутається на морі безпощадна морська війна, в якій будуть затоплювати кораблі, не давши ні нагоди вилеґітимуватись. Така війна буде „незаконна", говорив Гол, але вона правдоподібно таки буде.

НЕВДАЧА САНФРАНСІСЬКОЇ ВИСТАВИ

Міжнародня Вистава Золотої Брами в Сан Франсіску закриється навсе з кінцем жовтня й на другий рік не відкриється, бо вона мала замало відвідувачів.

Заряд вистави обчисляв, що її відвідає принаймні 20 мільонів людей, а тимчасом її відвідали всього 8 і пів міліона.

Заряд вистави в Ню Йорку робить гарячі зусилля, щоб цю виставу відкрити й на наступний рік. Автомобільний фабрикант Форд обіцяв уже свою допомогу для цього пляну.

ПОВІДОМЛЯЮТЬ ВОЮЮЧІ КРАЇ ПРО „ПАНАМСЬКУ ДЕКЛЯРАЦІЮ"

ПАНАМА. — Голова панамських нарад, Ароземена, повідомив Англію, Францію і Німеччину про рішення всеамериканської конференції в справі задержання невтральної смуги довкруги Америки, в якій то смузі воюючі краї не мали би полагоджувати своїх воєнних конфліктів. Ця смуга простягалась би приблизно 300 миль на море й опоясувалаб всі американські краї, крім Канади. Воюючі краї нічого на це не відповіли. Але в достовірних колах говорять, що ця вимога не є узасаднена міжнародним правом, також буде дуже тяжко її перевести в життя. Бо ця смуга така широчезна і довга, що забракне американських кораблів, щоб заборонити ворожим кораблям виконувати у ній воєнні вчинки.

ЗНОВ ОБТИНАЮТЬ ПЛАТУ РОБІТНИКАМ „ДОБЛЮ ПІ ЕЙ"

НЮ ЙОРК. — Заряд „Доблю Пі Ей" рішив знов обтяти своїм робітникам плату. Обтинка сягає від $5 до $20.80 місячно. Робітники, зорґанізовані в „Воркерс Елаєнс", заявили, що будуть завзято боротися з цією обтинкою.

НОВІ МАТЕРІЯЛИ ПРО МИКОЛУ ГОГОЛЯ.

У Москві оголосили неопубліковані досі матеріяли про Миколу Гоголя, Пушкина, Салтикова і Чехова. Оголосили також чимало листів цих письменників.

ЗАКИДАЮТЬ ЖІНЦІ, ЩО ЗДЕФРАВДУВАЛА МІЛІОН

НЮ ЙОРК. — Сензацію викликало судове завізвання, доручене одній багатій пані, званій Лідія Кох, що мешкала в дорогім помешканні на Пятій Евені та вважалась міліонеркою. Закидають їй, що вона ошукала ріжних багатих людей на мілион долярів, продаючи їм по високій ціні майже безвартісні уділи. Згадана пані була предсідницею двох бизнесових підприємств.

АМЕРИКАНСЬКІ КОРАБЛІ В КЛОПОТІ

НЮ ЙОРК. — Американські компанії журяться, що буде, коли перейде невтральностевий закон, на основі якого їм буде заборонено під американським прапором виїжджати на війною загрожені води. Коли це станеться, то 260 кораблів американських ліній не матимуть що робити.

ДИТИНА ЗЛОМАЛА БАТЬКОВІ РЕБРО.

Там Віґмен бавився зо своїм 3-літнім синком Томом. Нарешті хлопчина поскакав по грудях батька... і батько мусів злягти в ліжко, щоб вилікувати зломане ребро.

ДЖІМІ ВОКЕР ХВАЛИТЬ ЛЯ ҐВАРДІЮ

НЮ ЙОРК. — На концерті в Карнеґі Гол бувший посадник Ню Йорку, Джімі Вокер, представив теперішнього посадника Ля Ґвардію і назвав його „найкращим посадником, якого Ню Йорк колинебудь мав"; себто кращий від нього самого.

ПАРАЛІЖ ПЕРЕНОСИТЬСЯ ЧЕРЕЗ ОЧІ

Учені університету Джана Гопкинса подають у найновішому зшитку місячника „Саєнтифик Монтлі" незвичайно важні відкриття в справі перенешення заразок, які викликують параліж.

Відкриття зроблено зовсім припадково на малпах. Лікарі приймали, що цей зарзок паралїжу переноситься з плівки носа одного сотворіння на носову плівку другого, звичайно через уплив з носа, а потім поширяється на нерви хребетного стовпа й мозок. Два лікарі університету Джана Гопкинса побачили, що одна малпа дістала параліж з того, що зарази недуги впали їй в око. Звідти вони видно дісталися до носа. Докладні розсліди припадкового відкриття потвердили їх здогад.

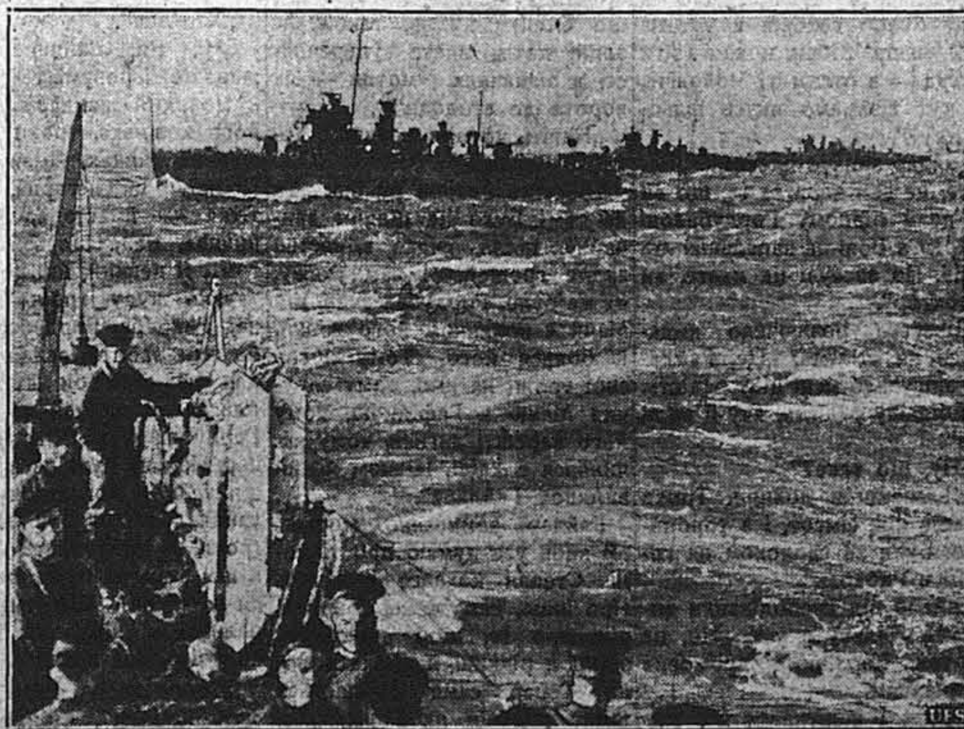
Відкриття матиме велике значіння для прослідження поступу недуги зверха до осередка нервової системи звірят.

АМЕРИКАНСЬКІ ТАНЦЮРИСТКИ ДІСТАЛИ ФРАНЦУЗЬКУ МЕДАЛЮ

НЮ ЙОРК. — Танцюристки кінотеатру „Радіо Ситі", звані „рокетс", дістали від французького уряду „першу нагороду" за виступ у танкових пописах в Парижі 1937 р. Нагороду вручив ґенеральний французький консуль.

НОВИЙ СОВЄТСЬКИЙ „ТРИК"

СТОКГОЛЬМ. — Совєти звернулись до Норвеґії, Швеції й Данії, щоб вони винаймили їм вантажні кораблі для перевозу товарів, головно дерева, до — Англії через Арктику. Норвеґія вже дала на це згоду. Совєти виправдують це тим, що возити товари через Балтійське і Північне море тепер небезпечно. Цікаве й те, що Совєти домагаються дуже скорого вирішення. Покищо Швеція і Данія отягаються з підповіддю.

„ЗАМІТАЮТЬ МОРЕ".

Британські воєнні кораблі виловлюють міни, якими німці засіяли Північне море. До цеї небезпечної роботи вживається спеціяльних кораблів. Виоравши міни, кораблі зазначують опісля море спеціяльними знаками, щоб кораблі знали, що тут **море вільне від мін.**

ЗДИВОВАНІ, ЩО НЕ БАЧИЛИ „ХВОСТІВ" У ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ

МОСКВА. — Американський кореспондент часопису „Ди Ню Йорк Таймс" подає, що є речі, про які пишеться дуже ясно й отверто в совєтських газетах, а є й інші, які треба вміти знайти, слухаючи оповідань тих жовнірів, що вертаються з фронту, себто з Західньої України. Коли брати в руки „Ізвєстія", то можна вичитати тільки подібне до того, що селяни в Західній Україні жили місяцями без сірників і соли. А тепер Совєти довезли впродовж трьох днів, як подає часопис, 10,000 тон соли, 14,000 пачок махорки (найдешевша сорта тютюну), 10,000 пачок сірників і 15,000 тон нафти. „Ізвєстія" описують радість селянина, що дістав за мішок збіжжя так багато рублів, що за них міг купити стільки соли, що її не бачив упродовж цілого свого життя. Коли ж тепер послухати совєтських жовнірів, то ті з подивом розповідають, за яку дешеву ціну можна купити в Західній Україні ріжні необхідні товари, і то такої якости, про яку в Совєтах ніхто не чував. Жовніри розповідають, що в Західній Україні бачили повно текстильних товарів та що чоботи коштували там тільки 15 рублів, себто четвертину того, що треба платити в Совєтах. А вже цілком не могли совєтські жовніри зрозуміти того явища, що їздили по містах і ніде не бачили ні в одному випадку „хвостів", себто людей, що, як у Совєтах, вистоюють довгими годинами перед склепами, щоби попасти щасливо на чергу і дістати товар.

Будуть незабаром тайні вибори.

Заповідають, що в короткому часі будуть відбуті в Західній Україні вибори, а населення матиме змогу вибрати тайним голосуванням своїх провідників. Тепер влаштовують для населення Західньої України спеціяльні радіові авдиції зо співами народніх пісень і аріями з відомих народних оперетoк.

АМЕРИКАНСЬКИЙ КОНСУЛЬ У КИЄВІ.

БУКАРЕШТ. — Вилієм Мортон, який був заступником американського консуля у Варшаві, а якого застали совєтські війська в Заліщиках, перебуває тепер у Києві. Йому дано дозвіл виїхати і надіються його приїзду до Румунії.

ХТО ВИЗНАВ НОВИЙ ПОЛЬСЬКИЙ УРЯД?

ПАРИЖ. — Досі визнали новий польський уряд такі держави: Англія, Франція, Злучені Держави, Туреччина і Швеція.

ПРХАЛА ПОКИНУВ РУМУНІЮ.

БУКАРЕШТ. — Чеський ґен. Прхала, що брався в Польщі організувати чеський леґеон для боротьби з Німеччиною, а потім утік до Румунії, тепер є в дорозі до Франції. Кажуть, що займе там якесь становище у звязку з війною проти Німеччини.

НАСЕЛЕННЯ В СОВЄТАХ НЕ ЗНАЄ, ЩО ДІЄТЬСЯ.

МОСКВА. — Люди в Совєтах не мають можности дізнатися з газет чи через радіо про те, що діється в світі. Так подає з Москви американський кореспондент. Не дозволяють, наприклад, друкувати чи сказати через радіо те, що говорив в англійськім парляменті Чеймберлин про „визволення Европи" та страх перед „нападами Німеччини". Не передано далі навіть того з промови Чорчила, де він критикує дуже легенько Росію та доказує, що Совєти, Франція й Англія повинні йти разом і здержати німецький наступ на полудневo-східню Европу. Ніхто в Совєтах не знає правди, за що властиво йде війна. 99 зо 100 совєтських громадян є твердо переконані, що Франція й Англія навіть не думають дійсно воювати з Німеччиною та що на західнім фронті йде собі якась там перестрілка, а за три чи чотири дні настане спокій. А пробувати говорити з якимсь совєтським громадянином, що так не є, то це, каже американський кореспондент, є те саме, що говорити з людиною — з Марса.

ҐІТЛЄР ТВОРИТЬ ДЛЯ ЖИДІВ „ДЕРЖАВУ" — В ПОЛЬЩІ.

БЕРЛІН. — Доносять до Америки, що в Берліні кружляють у поважних колах вісті, що канцлер Гітлер роздумує над створенням „жидівської держави". Отже він хоче створити із забраної польської території дві держави: одну чисто польську, а другу жидівську. Очевидно, що ті польські землі, що до 1914 року належали до Німеччини, мають далі остатись при Німеччині й будуть тепер зґерманізовані. Столицею нової Польщі буде Краків, а столицею „варшавської держави" буде Варшава. Ця „варшавська держава" буде жидівська. До неї будуть стягнені жиди з давньої Німеччини, Австрії, Чехословаччини і Галичини.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади надежить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

У ДЗЕРКАЛІ ВЛАСНИХ КЛИЧІВ

Ще не так давно появилась анґлійською мовою книжка про заграничну політику совєтської Росії. Написав її самий комісар заграничних справ, Літвінов, отже людина в цій справі авторитетна. Книжка мала заголовок: Проти аґресії. Отже самим заголовком автор хотів схарактеризувати заграничну політику совєтської Росії як противну аґресії, себто напасти.

Які три місяці тому у совєтському парляменті виголосив промову про заграничну політику совєтської Росії премієр Молотов і підчас цеї промови дістав гучні оплески за заяву, що Росія все піддержувала народи, що впали жертвою аґресії й що борються за незалежність своїх країн.

Вся большевицька преса світу й велика частина ліберальної преси приплеснула була тоді цій заяві як висловові гарного політичного напрямку. Нині ліберальна преса вже покинула піддержувати заграничну політику совєтської Росії, а большевицька преса має важкий клопіт з її поясненням. Причина цього в тому, що останніми часами совєтська Росія змінила основно, чи властиво вповні розкрила, свою заграничну політику.

Правда, за якийсь час після згаданих тут енунціяцій совєтська Росія зробила з Німеччиною пакт про неаґресію, але цей пакт скоро показався пактом про неаґресію одоні супроти одної, але пактом аґресії супроти інших держав і народів. Згідно з цим пактом Росія напала на Польщу й заняла широкі простори землі, не питаючися при тому населення цих цемель, чи воно бажає собі російської окупації.

Цю аґресію закрито легеньким правним викрутом, що, мовляв, Польща як держава з утечею уряду з польської території перестала існувати й совєтська Росія нібито примушена рятувати своїх українських і білоруських братів. Правний викрут нікого в світі не здурив, як це видно зо становища небольшевицької преси.

Та на цьому не скінчилося. Короткий час після захоплення українських і білоруських земель від Польщі совєтська Росія захопила під свою владу невеличку балтійську републику Естонію, закриваючи це захоплення маскою протекторату, зробленою на взір німецького протекторату над Чехією. Естонців заставлено не лище піддатися цьому „протекторатові", але й ще приказано їм привитати московську перевагу як здобуток для Естонії.

За Естонією пішла скорим темпом Латвія. З нею справу „полагоджено" теж скоро: покликано представника лотиського уряду в Москву й приказано йому підписати добровільне зречення на незалежність, відомо під загрозою, що як відмовиться, Москва зробить, що бажає, без згоди Латвії, а тоді буде з Латвією багато гірше.

За Латвією піде незадовго певно й Литва, котра теж у порівнянні з Росією заслаба держава, щоб навіть мріяти ставити їй опір.

У цей спосіб совєтська Росія ілюструє слова Молотова, що вона все боронила жертви напасти й помагала тим, що боролися за свою незалежність.

ПАКТ МОСКВА—БЕРЛІН

Цей пакт про ненапад і консультацію між Німеччиною та СССР не міг бути несподіванкою для тих, що знали політичні відносини в СССР. Визначні російські комуністи, що втекли за кордон від Сталінового терору, попереджали цілий світ, що Сталін хоче порозуміння між совєтською Росією та націонал-соціялістичною Німеччиною. Гітлер довго не хотів і чути про наближення до Москви. Навпаки, Німеччина стояла на чолі „пакту проти комінтерну", до якого прилучилась Італія, Японія, Еспанія й Угорщина. Але наступили такі події, які змінили німецьку заграничну політику, і — Рібентроп поїхав у Москву. Там німецького міністра зустріли з великою пошаною, так, що коли дивитися на фотоґрафію, де ручкаються Рібентроп і Сталін, то можна думати, що нема на світі вірніших приятелів. Запобігання московських комуністів перед німецьким міністром пішло так далеко, що на приняттях і переговорах у Москві Сталін не допустив „неарійців", хоч жиди мають великий вплив і вагу в соєтськім державнім апараті. Зустрічали Рібентропа в Москві самі москалі — Молотов, Меркулов, Барков, Потьомкін і інші.

Від весни 1939 р. велися в Москвіі переговори про союз СССР з Анґлією та Францією. Але одночасно московська дипльоматія тайно порозумівалая з Німеччиною. Позиція Москви була дуже вигідна тим, що її рішення в той або інший бік підсилювало або ослаблювало противників Німеччини — Анґлію і Францію. Москва знає тепер собі ціну і тому ставила до чужих дипльоматів дуже високі вимоги. Від Анґлії та Франції Сталін вимагав визнання особливих інтересів СССР в державах над Бальтійським морем (Фінляндія, Естонія, Латвія, Литва); колиж Москва пішла на доґовір з Німеччиною, то можемо бути певні, що за свою невтральність совєтський уряд мусів дістати **щось більше,** ніж міг дістати від держав антанти.

Повстає питання: Чому Москва не пішла на союз з державами антанти проти Німеччини? Аджеж коаліція Росії, Польщі, Анґлії і Франції малаб більше сили, ніж Німеччина та Італія. Перемігши „фашистівську гидру", московські комуністи моглиб надіятися на революцію в Німеччині та в Італії. А проте вони з радістю прийняли простягнену руку свого недавно найбільшого противника — Гітлера. Відповідь на цю „загадкову" політику Москви треба шукати у внутрішніх відносинах Совєтського Союзу. Той, **хто кликав Москву до участи** в европейській або світовій війні, мусів знати, що большевицький режім не міг би видержати довгої війни і неминуче впав би. На таке свідоме самогубство Сталін не міг піти. Але, зберігши невральність у світовій війні, Москва може надіятися, що прийде для большевицької революції відповідний час тоді, коли ціла Европа обернеться в руїни і згарища. Оттоді може вдарити година, про яку так мріяв Ленін ще 1913 р., коли писав до Ґоркого про світову війну, як браму до світової революції.

Москва прийняла пакт про ненапад з Німеччиною з великою радістю. На настрої і почування комуністів усіх країн Москва „начхала". З неменшим захопленням зустрінуто пакт Моска—Берлін у Німеччині. В німецькій пресі і в суспільстві оживають старі політичні рецепти князя Бісмарка, що ввесь час був прихильником союзу Німеччини з Росією. В німецькому народі живе чуття **вдячности** до Сталіна за те, що Москва не стала членом будованої Анґлією коаліції проти Німеччини. Тому не дивно, що в німецькій пресі підчеркується боротьба Німеччини і Росії проти „капіталістичних держав". Теж часто покликуються німецькі публіцисти на слова залізного канцлера Бісмарка, котрий писав, що між Росією та Німеччиною нема протилежних інтересів і що треба вести таку політику, якаб постійно дбала за мир з Росією.

Можна з певністю сказати: чим довше буде йти війна Німеччини з її західніми сусідами, тим тіснішою буде співпраця Берліну з Москвою. Само собою, в таких обставинах Німеччина усуває все те, що моглоб дражнити невтральну Москву. Навіть поздоровлення „Слава Україні" скасовано у віденській радіовисильні українською мовою...

Французькі родини ступнево зменшуються: у 1835 р. вони пересічно мали по 4 дітей, тепер пересічно мають по двоє дітей.

ВІСТІ З КАНАДИ

Рішенням канадійського федерального парляменту з 10. вересня між Канадою й Німеччиною існує від згаданого дня воєнний стан. Це рішення принято майже всіми голосами приявних послів, з винятком сісіефського (соціялістичного) посла Вудсворта, бувшого методиського пастора й голови Федерації Кооперативної Господарки. Також кілька французьких послів з Квебеку противилися зпочатку ухвалі цього рішення, одначе потім не явились у парляменті в часі голосування над цим внеском. По принятті цього внеску ухвалив парлямент 100 міліонів долярів на воєнні цілі, тобто орґанізування охотничої армії, зброю, амуніцію, літаки, повзи та будову укріплень. Одночасно заявив канадійський премієр, що як довго його адміністрація, тобто ліберальна партія, є при владі в домінії, в Канаді не буде конскрипції, то є примусової військової служби, тільки будеться вербувати охотників. Канада має досі лише 50 тисяч війська, а в найближчій будучності має бути звербованих 40 тисяч охотників, як заявив саме уступилий міністер краєвої оборони, Айн Мекензі, одначе уряд уповажнений є парляментом не обмежуватися щодо того числа і вербувати стільки охотників, скільки буде потрібно.

Щоб придбати гроші на воєнні цілі, ухвалив отавський парлямент нові податки. Такі податки наложено на каву, чай, тютюн, гарячі напитки і на електрику до домового вжитку. І так, на підставі цього податку подорожів уже чай у деяких канадійських містах від 5 до 10 ц. на фунті, а кава від 10 до 15 ц. на фунті. Від продажу електрики до домового вжитку наложено 8 відсотків воєнного податку. Щодо воєнного податку від тютюну, то в 10 центовім пакетику буде відтепер міститись 9 папіросів, замісць 10, у 20 центовім 18, а в 25 ц., 23, за пакет, що містить 50 папіросів, буде платитися 55 центів. Також наложено й податок від гарячих напитків. В Алберті, наприклад, на 13-унцевій фляшці горівки воєнний податок виносить 25 ц., а на 26-унцевій 60 ц. 40-унцева фляшка горівки буде відтепер коштувати 95 ц. дорожче.

На підставі вище згаданої ухвали канадійського парляменту і розпорядку нового міністра краєвої оборони, Нормана МекЛавд Роджерса, розпочався по всіх канадійських провінціях, а головно по їхніх столицях, вербунок новобранців до охотничої армії. Принимають лише фізично здорових від 18 до 45 року життя. Новобранці одержують харч, мешкання в касарнях і $1.30 денно. Премієр міністрів, МеКензі Кінґ, і міністер оборони, Роджерс, заявили, що **канадійський уряд ніяким чином не дасть дозволу на орґанізування леґіонів** поодиноким націям (народам), що замешкують Канаду. Не буде тому ні леґіону польського, ні українського, ні жидівського. Хто хоче служити Великій Британії, нехай вписується до канадійської армії. Національне походження не грає тут ніякої ролі, лиш британське громадянство. В останній хвилині рішився канадійський уряд вислати 2 дивізії, приблизно 32,000 мужа, як першу експедиційну армію за море, до Анґлії. Також оповістили команданти поодиноких вербованих реґіментів, що принимані відтепер новобранці будуть обовязані до військової служби не лиш у Канаді, але і за морем, тобто в Англії на цілий час тривання війни. Дотепер приняті новобранці одержать право змінити свою обіцянку на військову службу й поза морем, щоб могли кваліфікуватись і до експедиційної служби.

Проголошення воєнного стану спричинило, що в Канаді заведено **цензуру** пресову, листову, радіову та обмежено свободу слова. Головний цензор, В. С. Томсон, видав правила, яких треба придержуватись, щоб не шкодити Канаді та успішному веденню війни. Відповідно до цих правил не вільно писати нічого такого, що пошкодилоб обороні Канади, або моглоб викликати невдоволення проти уряду, або пошкодити взаєминам між урядом і чужими державами, або моглоб перешкодити вербуванню новобранців та вишколові і дисципліні війська. Не вільно теж подавати відомостей про число, рух союзних армій, про склади воєнних матеріялів, укріплення, тощо.

СОВЄТСЬКА ОКУПАНТСЬКА АРМІЯ В ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ

Американькі пресові аґенції, що мають своїх кореспондентів по цілому світі, подають цікаві подробиці про окупантську московську армію, яка тепер наїхала на західньо-українські та білоруські землі. Ось що пише один кореспондент з Берестя Литовського:

„Комуністичні війська буквально покриті від пороху на болотнистих дорогах. День і ніч машурують дивізії за дивізіями з нутра СССР, роблячи враження нескінченого ланцюха людських постатей, що йдуть до якоїсь Мекки. Відділи, що машурували по 200 миль, виглядають досить свіжо. Вони таборують при дорогах, сплять по ваґонах.

„При вогнях увечері вони їдять твердий чорний хліб та пють чай, тримаючи кріси коло себе. Відпочинки та годування коней пригадують дуже образки з минулої світової війни. Цього не можна бачити при німецькій армії, бо вона майже в 100% змеханізована. Большевицька армія виглядає так, начеб три четвертини її складу були азіяти, а тільки одна четвертина европейці. (Видно, що українських частин цілком нема, або вислані на Далекий Схід). Ці азійські війська дуже мало мають спеціялізованих частин, чи моторизованих. Вони по найбільшій частині вживають коней.

„Тільки тяжка артилєрія почасті змеханізована; її тягнуть великі трактори. Навіть протилетунські гармати тягнуть коні. Тільки в повзах та панцирних автах совєтська армія є західньою (европейською), одначе відмінні від німецьких, анґлійських та французьких, бо й тут їх тягнуть коні.

„Це та факт, що совєтська піхота не змеханізована, спричинили припізнений похід совєтської армії на захід.

„Також цікава є дисципліна совєтської армії. Відділи машурували спокійно, без великої цікавости. Старшин є дуже мало, й здається, що вони цілком не приказують. Одначе щось є з самодисципліни, що різко відріжняється від твердого прусього стилю.

„Нема теж ґенералів, тільки командирі. Військові салюти дуже рідкі. Московські жовнірі не обовязані здоровити старшин, хіба хочуть це робити добровільно.

„В одному нічному льокалі в Берестi Литовському, який перемінено на ресторан, кожний член совєтської армії може їсти, щоб тільки міг заплатити. Цивільні теж можуть їсти разом з військовими. В обідну пору ресторан заповнений чоловіками та людьми, які хочуть їсти більше ніж звичайні військові порції. Підчас маршу вони дістають тільки зупи, чай і чорний хліб.

„Побіч старшин є політичні комісарі, які являються правою рукою командирів навіть на фронті. Звичайно командир одержує згоду на свою діяльність від свойого політичного товариша.

„Совєтська армія цілком не боролася, щоб здобути Західню Україну та Білорусь. Війська машурували головними дорогоми, забираючи більш як сто тисяч вязнів.

„Тільки незначні військові військові відділи, що дійшли до т. зв. демаркаційної лінії, стрічалися з німецькими військами.

„Тут і там стрічаються банди польських жовнірів, які пострілюють на совєтців. Багато з них уже поперебиралися в цивільне одіння. Вони часто носять червоні опаски на руках, подібно як совєтська льокальна міліція, і так можуть діставатися між большевиків. Недавно пять совєтських жовнірів так згинули. Москалі думали, що це були місцеві комуністи. Также партизанка по селах шкодить москалям. Самохід, у якому їхав ваш кореспондент, був обстрілюваний з одного вікна в самому центрі Берестя Литовського.

„Навпаки до німецької тактики, большевики випускають польських полонених. Тому по дорогах, що йдуть на захід від Берестя Литовського, повно тепер таких повертаючих жовнірів. Їх випускають без жадних застережень.

„Одначе польські офіцири мусять підписати зобовязання, що вони не мають зброї й не будуть виступати проти москалів. Одного лише дня десять тисяч таких полонених було звільнених з табору".

В закінченні американський кореспондент висказується, що як узброєння так теж умундурування червоної армії дуже вбоге.

Анґлійський найбільший залізничий ваґон має 56 коліс і може везти 150 тон тягару.

—o—

Насіння тютюну є таке дрібненьке, що наперсток того насіння вистарчить, щоб засіяти один акер землі.

Карел Чапек.

ГОРДУБАЛ

КНИГА ДРУГА.

35)

Лікар блиснув окулярами. „Це булаб шкода, пане. Цікавий випадок. Рідко трапляється вбивство голкою чи подібним предметом. Я заллю це серце спіртом і пішлю його", доктор їдовито всміхнувся, „одному вченому фаховцеві. Щоб не було ніякого сумніву, панове. Нічого не зробиш, це вбивство, як закон каже. Ах, Боже, але яке зайве!"

„Нема ради", бурчить Гайдар. „А такий молокосос називає це ясним випадком!"

VI.

Але пляшка з Гордубаловим серцем по дорозі розбилась і спірт витік; і серце Юрая Гордубала дісталось до робітні вченого пана в дуже кепськім стані.

„Що це мені тут посилають?" — сердився вчений, біловолосий пан. „Що до цього пишуть? що знайшли колену рану? Ті сільські лікарі", зідхає фаховець і дивиться здалека на серце Юрая Гордубала. „Напишіть: колена рана виключена — отвір занадто малий — це простріл серцевого мязу стрільною зброєю малого калібру — правдоподібно фльоберткою. Та віднесіть це!"

*

„Так маємо це з Праги вдома", привитав Гайдар Швестку, вертаючись із Рибарів. „Щоб ви знали, Карлічку: Гордубала не прокололи, а застрілили з фльобертки. Так то".

У Швестки опустились руки. „А що на це каже наш пан доктор?"

„Що має казати? Шаліє. Чейже знаєте його, ні? І триває на своїм. Ну щож, хай буде фльоберткою. Кулька, правда, не знайшлась, але що робити. Мусите когось шукати, хто має фльобертку".

Швестка шпурнув шолом у куток. „Я цього так не залишу, Гайдаре, я не дозволю собі плювати до каші! Господи Боже, адже за хвилинку все в мене булоб готово, а тут на тобі, маєш! Хібаж можемо йти на суд — з отсим-о? Чоловіче, де тут візьмемо якусь фльобертку?"

Гайдар знизує плечима. „Бачите, це вам кара за те, що ви не дали бідному Гордубалові вмерти в Бозі на запалення леґенів. По заслузі це маєте, ви й доктор".

Швестка розлючено кидається на стілець. „Це, Гайдаре, зіпсувало мені цілу радість. Найбільшу радість, яку я коли мав".

„Ну, що таке?"

„Я знайшов доляри. Трохи більше ніж сімсот, і з торбинкою. Були за сволоком на горищі в Рибарах".

Гайдар від несподіванки випустив люльку з уст. „Но, це так-так, Карлічку", промовив з узнанням.

„Алеж і нашукався я", відсапався Швестка. „Я маю це вирахувано: знаєте, як довго я шукав у Рибарах? Чистих сорок шість годин. Ані стеблина не залишилась не перевернутою. Тепер Степан зо своїм алібі може спуститись на дно. Що думаєте, Гайдаре: чи це вистачить присяжним? Гроші знайшлись, той діямант, що Степан купив, також не злий, потім маєте суперечності в зізнаннях і мотив — як ворота до стодоли".

„Навіть чотири мотиви", докинув Гайдар.

Швестка вдарив рукою. „Та де там! Було це цілком звичайне, підле, гидке вбивство задля грошей. Я вам скажу, як це було. Гордубал знав, що Маня є коханком його жінки, й боявся його. Тому носив свої гроші на шиї, тому заручив Маню з Гафійкою, тому його нарешті вигнав, тому зачинявся в хліві. Цілком ясний випадок, Гайдаре".

Гайдар замислено моргав. „Я знов усе думаю про ті коні. Степан кохався в конях. Про інше, кажуть, не говорив, ніж про те, щоб прикупити землі в рівнині й плекати коні. Тепер саме продається шмат рівнини за Гордубаловими луками. Може Маня хотів від Гордубала, щоб це купив, а той ні, й гроші носив за жабрами. Я, Карлічку, не дивувавсяб, колиб це було так".

„Отже не вмер Данило, тільки болячка задавила: задля грошей. З любови до Поляни це напевне не було".

„Хто зна".

„Ні. Ви, Гайдаре, старий жандарм і розумієте село. Але я молодий жандарм і, матері його ковінька, трохи розуміюсь на жінках. Дивився я на Поляну: це негарна, кощава тітка — й стара, Гайдаре; правда, мала щось із наймитом... Я певний, що це їй коштувало купу грошей. Задля неї, Гайдаре, Гордубал не дав би себе забити, задля неї Степан не став би душогубом. Але задля грошей — це ясно. Гордубал був сільський скупар, Поляна була ласа на спадщину, щоб могла тримати коханця, Степан був ласий на гроші — от і маєте. Гайдаре, в цім усім не було ані стілечки кохання". Швестка луснув пальцями. „Брудний випадок, чоловіче, але ясний".

„Добре це ви, Швестко, все скомбінували", оцінив старий Гайдар. „Як пан прокуратор. Усе у вас так просто виходить"...

Швестка підлещено показав зуби.

(Далі буде).

НА РІЖНІ ТЕМИ

ПРОРОК.

В Англії появилася недавно книжка Леонарда Блейка під заголовком „Останній рік влади Гітлера".

Як можна догадатися вже з самого титулу, книжка пише про річи, котрих ще нема, а котрі щойно, на думку автора, мають настати. Словом, пророцтва.

Отже в той час, як навіть найкраще поінформовані люди говорять про майбутнє з величезною осторогою, є ще люди, які люблять про майбутнє говорити з такою певністю, з якою пересічна людина не говорить про нею пережите.

ЩО БУДЕ?

Цікаво подати деякі пророцтва цього Блейка, очевидно, без ніякого наміру говорити, що так буде, як він каже.

Отже заповідає він, що теперішня війна не переміниться на світову війну. Значить, вона буде загладжена. Одначе, каже „пророк", на наступний рік прийде до нової кризи, котра закінчиться усуненням Гітлера. Як це станеться, поступ демократії в Німеччині, котрий задержав Гітлер, піде скорим кроком уперед і в Европі настане довший період миру.

Наш „пророк", звичаєм пророків, на доказ правдивости своїх пророцтв, вказує на інші пророцтва, котрі вже сповнилися. Він випророкував німецько-російське порозуміння, німецько-польську війну, розбиття Польщі. Багато з нових пророцтв Леонарда Блейка виглядають фантастичні, але хто може сказати, що так не буде? І на це треба би бути пророком.

РОЗКРИТИЙ ПРОРОК.

У тому самому числі лондонської газети, „Обзервер", котра помістила критику згаданої пророчої книжки Блейка, знаходиться між іншими новинка про заяву польського премієра міністрів, д-ра Славоя Складковського, зложену 2. серпня перед польським соймом у Варшаві.

„Війну нам накинено", говорив Складковський. „Ми приймаємо визов. Нас напали й ми будемо битися. Ми виграємо цю війну, бо Юзеф Пілсудський навчив нас, як добувати свободу і як її боронити. Ми виграємо цю війну під зверхною командою маршалка Сміглого-Ридза".

Як порівняємо з цими пророцтвами Складковського справжні події, то побачимо грубі розбіжности між пророцтвами й дійсністю. Щоправда, поляки бились, але війни не виграли. Чи винен цьому Пілсудський, що не навчив поляків добре, як свободу боронити, не знати, але досить, що її не оборонили. І не виграли поляки війни під зверхною командою маршала Сміглого-Ридза, бо, хоч як скоро відступала польська армія, Смігли-Ридз відступав іще скорше, 500 миль перед своєю армією.

Словом, Складковський фальшиво пророкував у польськім соймі.

ЩЕ ОДИН ПРОРОК.

Семюел Грефтон, „колюмніст" „Ню Йорк Посту", розглянувши дивну московсько-німецьку, чи гітлерівсько-сталінівську, згоду, висказує дуже твердо своє переконання про цікаве питання: як довго ця згода потриває?

Він каже, що американці самі собі творять тепер легенду, яка не має основ, про те, що, мовляв, совєтський союз став націстичний. На його думку, совєтська Росія дбає лише за себе. Вона останеться вірною Гітлерові так довго, як довго це корисне Росії. Як користь скінчиться, скінчиться дружба. Сталін не дасть навіть одного волосу кулака на скріплення Гітлера.

Так каже Грефтон. Чи правду каже? Тут кожний, що не має терпіння підождати, як справа розвинеться, може подати своє пророцтво. З пророцтвом мається справа так, як підчас революції на Сибірі малася справа з паперовими грішми: хтось підробив великі банкноти й виразно на них написав, що це фальшиві гроші, але щиро питався: „Чим наші (гроші) гірші від ваших?"

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

КНИЖКИ І БРОШУРИ, ЩО Є НА ЧАСІ.

Я одержав замовлені в „Свободі" книжки про польські знущання над нашим народом, про голод в Україні під Советами, як і ті, де пишеться про українські визвольні змагання і демократію. Всі вони писані англійською мовою і дуже надаються до того, щоб ними тепер покористуватись, бо, як бачимо, всюди слідне велике зацікавлення Україною й українським народом. В кожній громаді повинні наші свідомі громадяни мати тепер ті книжки і брошури і подавати їх американцям, а в першу чергу ріжним репортерам, щоб краще визнавались у нашій справі й не робили помилок через незнання. При помочі того матеріялу, що є в тих книжках, можна також відповідати тим, що пробують час від часу пускати фальшиві інформації про український визвольний рух і його змагання.

Григорій Стоякевич,
Гайстон, Н. Дж.

Копальняна компанія в Японії наміряє рафінувати (очистити) 1,300 тон саджі з комінів своїх рафінерій та сподівається у той спосіб придбати срібло, золото та мідь у вартости $17,000.

В. Гірний.

У 80-ЛІТТЯ УРОДИН КНУТА ГАМСУНА

В дні 4. серпня ц. р. культурний світ ушанував 80-ліття уродин одного з найбільших повістярів нашої доби, автора безсмертного „Пана" і „Благословенства землі", лавреата нобелівської нагороди, великого норвежця Кнута Гамсуна. Того дня до невеличкої місцевости Нерголмен у північній Норвегії, де Кнут Гамсун має свою садибу, — поплили гратуляційні телеграми і листи з цілого світу. Не тільки „офіціяльні": від культурних організацій, установ, редакцій — але від тисяч приватних осіб, одушевлених звеличників могутнього таланту Гамсуна, в якому вони знайшли своє мистецьке обявлення.

Хто знає життя Кнута Гамсуна — хочби на основі тих скупих даних, які маємо про нього (Кнут Гамсун не любить оповідати про себе), — той міг би бути здивований самим фактом, що Гамсун дожив такого глибокого віку. Адже у своєму житті він зазнав так багато й таких нагальних переломів химерної долі! Був час, що він дословно примирав з голоду; обставини, в яких перебув він свої перших трицять літ життя, — могли схитнути духову рівновагою навіть найздоровішої натури. Не тільки зовнішні обставини, дуже й дуже невідрадні; ще більше внутрішні — його до крайніх меж вразлива душа, його перечулення, майже хоробливо чутливість і такаж переніжнена гордість амбітного самотника. Та ось згодом — вже на вершинах слави й добробуту — ми бачимо Кнута Гамсуна в найдосконалійшій гармонії його фізичних і духових сил. Життя не зуміло навіть притупити його незрівняного в своїй прецизії „інтроспекційного апарату": він дальше такий же незрівняний спостерігач усіх найменших дрогань і мистець слова, яким він був перед 50-ма роками, в часі, коли писав свій „Голод". У цім — скажемо, біольогічнім — сенсі Кнут Гамсун є просто феномен: і ця могутня його життєва снага пробивається з усіх сторінок його багатої літературної творчости.

Монументальна постать Кнута Гамсуна стоїть самітно: він має свій власний духовий світ, свій власний стиль, свою неповторну творчу індивідуальність. В духовому дорібку людства — він займає поважну позицію: він створив нові елементи краси життя, він вичарував з таємних глибин природи й людської душі нові світи естетичних зворушень, що ми тільки мовчки складаємо руки в німому подиві.

Ми сказали, що Кнут Гамсун — це „незрівняний спостерігач людської душі". Це шаблонове окреслення значить у відношенні до Кнута Гамсуна щось більше, як тільки „спец від інтроспекційної аналізи"; Кнут Гамсун — це рівночасно творець, що формує свій власний світ на основі своєрідного перетворення елементів людського духа, що дає ілюзію неначе якби нового їх творення. І власне ця синтеза — обсерваційного змислу з творчим ґенієм — дає перший титул до безсмертности Кнута Гамсуна. Поручник Глян з „Пана" — виведений власне з ґеніяльною просто обсерваційною інтуіцією і тому він є правдивий у кожнім цалю, у найдрібніших, найнезамітнішим відрухах своїх нервів — але рівночасно, — і це є знаком величности Гамсуна — ця постать є новим творчим „втіленням" нової краси тутемного життя, наслідком чого є вона нам усім така безмежно близька, ми в ній відкриваємо наче самих себе, а вся хвилююча історія його кохання стає участю нас усіх.

Тут ми загачуємо за нову справу — за стиль Гамсуна, тобто іншими словами за цю Гамсунову чародійну спроможність схоплювати на папір усі — як було сказано — найнезамітніші дрогання людської душі. Цей стиль — це другий титул до безсмертности великого норвезького повістяра. Читаючи Кнута Гамсуна — маємо враження, що він не йде по землі: ця легкість, з якою він кількома незамітними штрихами передає найтоншу, найтендітнішу думку, почування, образ — і то передає з силою незрівняної експресії — це майстерство творчого слова, яке своєю чудодійною міццю добуває назверх незимовні багатства людського духа — це й є та неповторна оригінальність могутнього таланту Кнута Гамсуна. Багатство й оригінальність мистецьких засобів Гамсуна ставлять його в перший ряд найбільших повістярів сучасної доби.

Голод і кохання — ці два елементарні мотори людського життя й ділання — є теж двома основними мотивами Гамсунової творчости. У ранній своїй добі він дав їм свій одушевлений вислів у низці картин неперевершеної ніким поетичної сили („Голод", „Пан", „Містерії", „Вікторія"). Згодом, вже у зрілому віці, коли втишилися пристрасті молодечого серця, Гамсун дає широкі малюнки норвезького маломістечкового побуту („Бенноні", „Рожа", „Місто Сеґельфьос" і ін.). Він не шукає в них якихось надзвичайних ситуацій, ідей чи героїв — ні, кожна з цих повістей є перерізом сірого звичайного життя зо своїми дрібними радощами чи турботами, але кожна з них є новою ревеляцією того життя. У „Благословенстві землі" (1917. р.), яке дехто вважає за найвище досягнення Гамсунового таланту й за яке він дістав нагороду Нобля — ми стрічаємо ще один мотив: найвищу пошану й майже релігійний культ для землі й праці на ній. Цей культ є одним із елементів світогляду Гамсуна, що тепер проявився з непересічною силою: це признання, мовляв, божого порядку річей, надання життю тієї стабільної оси, яка тримає його в рівновазі і є основою етики людського роду. У такому розумінні можемо цей світогляд порівняти до кантівського: „зоряне небо надомною і моральний закон у мені" та протиставити його до етичних „релятивностей" усяких лжепророків переважно неарійського походження. І це є третій титул до безсмертности цього великого північного арійця.

ФРАНЦУЗЬКІ ПОВЗИ КРАЩІ

ПАРИЖ. — На західнім фронті розігралась поважніша боротьба між німецькими і французькими повзами. З французького комунікату виходить, що німецькі повзи не видержали. Багато з них розбито, при чому вся залога вигинула.

ДОМІНКАНЦІ ЗАПЕРЕЧУЮТЬ ЗАТОПЛЕННЯ КОРАБЛЯ

САНТО ДОМІНГО (Домініканська Република). — Домініканський уряд категорично заперечив вістку, начеб то французький корабель затопив домініканський прибережний воєнний корабель, а то мовбито за те, що той засобляв німецькі субмарини в газоліну. Це все видумка і ніхто нікого не затоплював, говорить спростування.

ДОБРА ВІСТКА ДЛЯ УЧНІВ

Університет Ротгерса в Ню Бронсвику, Ню Джерзі, постановив відсвяткувати цього року аж два Дні Подяки: один у давню дату, другий у день, призначений президентом Рузвелтом.

НОВІ МОСТИ В ПОЛЬЩІ.

На місце старого мосту, розбитого відступаючими польськими військами, німецька окупаційна влада виставляє нові. 360 метрів довгий міст на понтонах, представлений на світлині, армія збудувала за два дні.

„ДИТЯЧИЙ ЖАРТ"

Троє малих дівчат признались стейтовому прокураторові Ілінойсу, Джеймсові Беркові, що вони положили на рейки залізниці грубі цвяхи, яких уживається до прибивання рейок до залізничих порогів.

Розслідок поліції ствердив, що внаслідок цього жарту вискочив із шин товаровий поїзд, при чому згинули два робітники.

Задля того, що дівчата замолоді, щоб їх потягати до судової відповідальности, дітей лишено в спокою.

І СОБАКА МАЄ КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО?

Федеральний суд у Брукліні, Ню Йорк, мав вирішити питання, чи стратити Боба, брунатну собаку породи „шпіц", як злобну звірину. Департамент здоровля був за страченням, бо собака вкусила три особи, а це, на думку департаменту, вистарчає, щоби признати собаку небезпечною. Адвокат власниці собаки виступив проти департаменту здоровля на тій основі, що суджена собака вкусила перший раз ще в часі, коли розпорядок департаменту про три вкушення не обовязував, а американська конституція не дозволяє, щоб якийнебудь закон ділав навспять, себто відносився до фактів, що сталися до проголошення закону.

Суд постановив вглянути ближче в справу.

ГРІМ УДАРИВ У ЧАСІ КІННИХ ПЕРЕГОНІВ.

В Біленіна, в Югославії, підчас кінних перегонів грім ударив у гурток видців, причому одну особу вбив, дві важко поранив, а решту оглушив. Рівночасно на перегоновому торі кілька коней перевернулося на закруті. Ізді вийшли з тієї пригоди з важкими контузіями.

ДІВЧИНА ВІЙСЬКОВОЮ ЛЕТУНКОЮ

В Гамілтоні, Онт., молода і гарна панна Гелен Герисон має честь бути одинокою у світі військовою летункою й інструкторкою кадетів, як теж має дозвіл літати в чотирох державах — в Америці, Англії, Південній Америці і Канаді. Дівчина виконує в Гамілтоні службу інструкторки молодих кадетів, що хотять стати військовими летунами. Кілька літ перед тим вона служила в Південній Африці, в Кейп Тавн, де підготовляла підстаршин на летунів для уряду. В Англії теж служила за інструкторку і в часі своєї карієри один одинокий раз була зневолена осісти з літаком в джунглях Африки.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

WILKES-BARRE, PA. The St. John Baptist Society, branch 223, will hold a monthly meeting at St. Peter & Paul Ukrainian Church Hall at 637 North River St., on Sunday, Oct. 8, 1939. The Pres. John Choly urges all members to attend the meeting & pay all dues & monthly payments. Important matters will be discussed. — John Hrececin, rec. sec.

ШІКАГО, ІЛЛ. Місячні збори Бр. св. Стефана, від. 221., відбудуться в неділю, 8. жовтня, в 12. годині вполудне, в салі церковній при Оклей і Райс ул. На зборах будуть вирішуватися важні справи, між іншим дальше приготування до 30-літнього ювилею нашого відділу, що відбудеться 29. жовтня. Приявність всіх членниць і членів є пожадана. — Ф. Васильовський, предс.; О. Любас, кас.; Т. Шпікула, секр.

ПАТЕРСОН, Н. ДЖ. Місячні збори Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 64., відбудуться в суботу, 7. жовтня, в годині 7. ввечір, у St. Boniface Hall, 345 Main St., Paterson, N. J. Просимо всіх членів прибути. — Петро Криловський, предс.; Іван Бурнас, секр.; Сергій Вінярський, кас.; Стефан Сосовський, рек. секр.

СКОКИ З ЛЕГКОПАДАМИ ДО ВОДИ.

В Москві перевели спроби скоків з легкопадами до води. З двох літаків, що летіли на висоті 2,000 м., вискочили 23 летуни, що осіли на середині ріки Москви, звідкіль витягнули їх моторові човни. Метою цих спроб були досліди умовин осідання скакунів на воді.

ЗАМІСЦЬ НЕДІЛЬНОГО СПОЧИНКУ.

Німецькі дівчата з великих міст обовязані піти в суботу й неділю на село помагати збирати рільничі плоди. Багато з них роблять мужеську роботу.

ПРИМАС ПОЛЬЩІ ЕМІҐРАНТОМ.

Авґуст Гльонд, примас (найстарший епископ) Польщі, прибув до Ватикану, щоб там замешкати, поки не буде йому можливо вернутися до Польщі.

ЗАҐАЛЬНА ЕНЦИКЛЬОПЕДІЯ ПО ЖИДІВСЬКИ

У Парижі видають розговірно - жидівською мовою з фонду ім. С. М. Дубнова загальну енциклопедію. Саме видали том, посвячений „жидам". У жидівській енциклопедії це слово займає таке саме місце, як „Україна" в українській енциклопедії. Редактори цього тому намагалися дати „моноґрафічний опис ріжних сторін матеріяльного і духового життя жидів у минулому і сучасному". У згаданому томі опрацьована антропольоґія жидів, історія, історіоґрафія, статистика, демоґрафія, економія, еміґрація і кольонізація, кольонізація в 1928—1935-го рр в СССР, кооперація, самоуправа, право. Текст супровожає 130 статистичних таблиць і багато знимок, історичних карт, діяґрам і т. п. Особливу увагу звертає на себе многобравна карта жидівського розсіяння. Це перша спроба ґрафічно зобразити рух жидів по ріжних краях впродовж останніх 26 віків.

НЕБЕЗПЕКА ГАРТУЄ.

Народи, що наражені деньденно на небезпеку, стають зчасом надзвичайно загартовані, відважні та спритні. До таких народів належать надморські народи та кочовничі народи. От, наприклад, щоденні небезпеки на морю виробили голяндців, норвежців, англійців та ніпонців на дуже відважних, спритних та ветревалих людей. Таксамо й небезпеки кочвничого життя серед арабської пустині сильно загартували арабів. Та й небезпеки гірського життя загартовують верховинців. Найменш загартовані такі народи, що занимаються хліборобством на рівнині.

СВОЯ, БІЛА ХАТА

З нагоди посвячення дому т-ва українських дозорців „Воля" у Львові.

— Посвячуєте дім? Де, де? На Спадистій? Ну, якже: обовязково прийду! Не проста справа купити дім! Дай Боже, дякую за запросини! — стиснув я руку одному зі знайомих дозорців з „Волі", що дав мені летючку з світлиною „їх" дому та трьома підписами членів виділу, які запрошували все громадянство на неділю, 16. липня, на Спадисту 11.

*

Спадиста вулиця? Напевно, навіть якщо ви львовянин, напружите чоло. А чейже така вулиця є. Це нічого, що вона в лябірингі жидівського ґетта, всіх отих вулиць Сінявського, Львиної, Смерекової й Пильнікарської, за бруд і гидь яких маґістратові належалася би спеціяльна нагорода та що йдучи тими вулицями, дістаєте від зустрічних типів дрижаки страху й охоту блювати. Нужда, „люмпенпролетаріят", проституція і злочин сидить на цих вулицях окраком, брудні, обдерті діти бавляться на смітниках, розпатлані відьми „райдають" на брамах — як у „Нуждарях" Віктора Гіґо. Такі дільниці нераз уже піддавали філянтропам думку — знищити всі доми до землі.

Але Спадиста втікла від Сенявської, Замкової й інших посестер. Вибігла аж на кручі під Високим Замком, дивиться вікнами на зелені дерева, пробує дихати свіжим повітрям. Сходками звідси збіжите просто під церкву св. Миколи. А найкращий, біло розмазаний поверховий дімок з бальконом та бузками за свіжо лякерованим парканом, на цій вулиці — це саме „їх" хата, українських дозорців.

— То оце ваша хата? — витаємося з п. І. Козіцьким, адміністратором будинку, що гримає щось молотком на брамі. Цього Козіцького знає — не рискую, коли це кажу — цілий Львів. І тому, що це один з основників Т-ва „Воля" і тому, що за дозорців „розпинається" по всіх нарадах, вічах, оббиває пороги інституцій, лає тих зо „своїх", що не дуже горнуться до гурту, і тих з „панів", що своїм братом-дозорцем гордують.

Його, врештою, правда. У Львові є — Т-во „Воля", веде точну реєстрацію — коло 4 тисячі українців-дозорців, але до товариства належить усього 1,500, а „порядних", як каже п. Козіцький, є 500. Чому? Биймо себе по щоці: з дозорців камениць, що їх мають українські установи, належить до „Волі" тільки двох: „Просвіти" і „Труду", з приватних українських камяниць щось більше, як зеро. Ні один адміністратор домів наших інституцій, ні один майже власник камениці українець не поцікавиться тією справою, не натисне на свого дозорця, щоб він належав до своєї станової організації.

— І виходить таке — каже п. Козіцький гірко, коли ми сіли на мураву проти „їх" хати, — що найкраще ситуовані українці-дозорці (такі є власне в наших установах) до товариства не належить. А решта має слушні жалі, коли ми їх кличемо до „Волі": то як, там-ті не належать і нема кому на них натиснути?

А міжтим до „Волі" належати варто. Крім того, що т-во має свою домівку, в якій веде живу культурно-освітню працю й відбуває щораз фахові наради (зайдіть, просимо, на Осолінських 10, де колись був театр „Уль"), головна діяльність „Волі" — це взаємна поміч членів та охорона їх інтересів.

— Досі ми влаштували — реєструю під диктат у нотатці — 32 похорони наших членів, які родину нічого не коштували. Наглих допомог на яку 1,000 зл. теж виплатилося. 12 наших лавників сидять у суді праці, а від 1932 р., коли ми заснували наше товариство, в яких 400 випадках боронили ми справ наших членів перед судом і з винятком одної-двох всі виграли. Хто боронить? Тепер д-р Ст. Біляк і д-р Криштальський.

Ну, але годі з ґеттовими картинами, організаційною критикою та підчислюванням похоронів, коли я прийшов подивитися на „відданицю", на весілля якої завтра прийдуть — гадаю — всі українці Львова.

Отже передусім трохи історії. Т-во „Воля" хотіло від своїх первопочинів мати домівку. Доля дозорця незавидна на старість, доля сиріт дозорців — ще гірша. І одні і другі витягають руку, прошакуючи. Будинок — захист для старців і захоронка для сиріт — конечні. Крутилися дозорці. митрополит Андрій, добродій не тільки української культури, але й українських чорноробів, прийшов і тут з допомогою: подарував „Волі" площу при вул. Павлінів. Дозорці відпродали її (була високо й важка під будову), пару тисяч доложили й у 1937 р. купили одноповерхівку при вул. Спадистій ч. 11. З вдячности Владиці назвали й цей дім „Домом Т-ва українських дозорців ім. Митр. Шептицького". Від 1937 р. реперували дім, до якого належить іще велика будівельна площа („Ще будемо, дасть Бог, другий і третій будинок будувати!" — каже п. Козіцький), сплатили частину довгу, три чи чотири тисячі поможе їм — гадають сплатити українське громадянство, яке хіба усвідомлює собі значіння зорганізованих дозорців-українців у Львові.

Це — історія. Тепер у цім домі є вісім мешкань, кожне кімната й кухня. Покищо є коміорники, яких гроші йдуть на дальшу сплату довгу. Але згодом Т-во позбуватиметься коміорників і влаштує: на горі захист для дозорців і дозорчинь, що на старість не могтимуть працювати, внизу — захоронку для сиріт по дозорцях.

— Скажіть, пане Козіцький, чи дозорці горнуться до свого товариства? Люблять його? Підтягаються в ньому?

П. Козіцький широко відповідає на це питання. Безперечно, що як усюди, так і в „Волі" є ріжні елементи. Були і тут спроби диверзій та використовування т-ва для особистих цілей. Був і розлам через те в т-ві. Але це вже минуле. До т-ва люди горнуться, знов же як усюди — бідніші найбільше. Є вже й фанатики „Волі". А праця? Праця йде. Освідомлюючі виклади чергуються і якщо нині навіть у пролетарських дільницях побачите в жидівських крамницях вироби українських фабрик, то це тому, що дозорці їх вимагають. Те саме є і з українською мовою і з правом українця.

— Було цікаво підчас виборів до ради м. Львова — каже п. Козіцький. — Ніхто так не нервувався, не пильнував і не обстоював українських лист, як дозорці з „Волі".

Чи хто помагає їм у праці в т-ві? Не можна нарікати: є поважний гурт української інтеліґенції, з д-ром Біляком на чолі, що відвідує „Волю", дає в ній відчити, поради, гутірки. Таких гостей дозорці радо витають і їх треба якнайбільше: тісний звязок усіх українців і співпраця всіх українських установ — нині одна з найважніших справ.

А завтра? Завтра посвячення цієї невеликої, але якої ж важної нашої станиці у Львові. Вони запросили обох епископів, вони розіслали повідомлення до всіх, навіть незорганізованих дозорців, щоб прийшли подивитись на їх радість та на доказ, що гуртом навіть такі бідаки, як дозорці, можуть мати свою каменичку, як вже мають свою велику домівку і свою орхестру. Вчуйтеся у два слова: дозорці з камениць мають свою каменичку. Мрія, яка тільки може снитися в сутеринї...

— А все українське громадянство просимо окремо: запрошеннями й через пресу. Дуже просимо... — і рука п. Козіцького стиснула міцно мою.

*

Сонце геть зайшло за далекий обрій, з Високого Замку сховзнувся поміж дерева підвечірній холод, коли ми піднялися з мурави.

Над Львовом стояла рожева під вогнисте небо заходу курява, стріляли в височінь вежі св. Юра, церков, костелів.

Суворий для українців город віддихав від спекотливої днини й ніби ясний усміх дитини стояв на його тлі білий дімок Т-ва „Воля", коли я вертався до міста. Білий дімок, що осолоджуватиме хоч часом гірку здебільша долю дозорця-українця... — („Діло").

Анатоль Курдидик.

ПОСМЕРТНІ ВІСТІ

У Вотервліт, Н. Й., помер у неділю, 24. вересня 1939. року, довголітній член відділу 13. У. Н. Союзу,

ПАВЛО РОНЧКОВСЬКИЙ.

Походив зо села Клемківки, повіт Горлиці, Західня Україна. До У. Н. Союзу приступив у 1901 році в 31. році свого життя, ставши членом Товариства ім. Богдана Хмельницького. Був кілька разів предсідником від. 13. У. Н. Союзу і делеґатом на останній конвенції У. Н. Союзу.

Похорон відбувся в четвер, 28. вересня. Тлінні останки відпроваджено до української церкви св. О. Николая, а звідти на місце вічного спочинку.

Оставив у смутку жену Марію, двох синів і дочку Варвару.

Вічна Йому память!

М. Мадараш, секр.

Поживи не треба смажити у товщі з бульками. Увесь товщ повинен бути без бульок, коли щось у нім смажиться. Тісто, вкинуте у товщ з бульками, абсорбує його.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ТАРЗАН І СЛОНОЛЮДИ

(98)

Повним бігом лев пустився до ґлядіяторів. Тарзан далі держав Гаярка за потилицю і викручену руку. Коли надбіг лев, то він виставив Гаярка обличчям до нього. Надармо пробував Гаярк вирватися з рук Тарзана. Цей не пускав. Але коли лев зблизився на кільканацять кроків, Тарзан випустив Ґаярка.

Увільнившись, Гаярк почав з цілої сили перед львом утікати. Себто, він зробив те, що Тарзан плянував. Зате Тарзан стояв непорушно на місці. Лев, побачивши втікаючу жертву, по своїй звичці, почав за нею гнатись. Тарзан знав добре вдачу льва. А також не помилився щодо характеру Гаярка.

Цей великан був „відважний" тільки з немічними. В обличчі льва він став останнім боягузом. Та хоч як він утікав перед львом, то лев таки його дігнав недалеко льожі королеви і зробив з ним скорий кінець. Публика в той час оплескувала Тарзана, що поводився так розважно. Але боротьба ще не скінчена.

Коли лев заходився з Гаярком, Тарзан, замісць усуватися в найдальший кут, підняв списку, що її покинув Гаярк, і почав тихенько посуватися в напрямку льва. Публика аж заперла дух, слідкуючи за Тарзаном. Але цей не думав вбивати списою льва, як це догадувалась публика. Він щось інше, далеко цікавіше, плянував зробити.